

ATEITININKAI LIETUVOS IR IŠEIVIJOS LIKIMO AKIVAIZDOJE

XX šimtmečio pradžioje Pranas Dovydaitis „Ateitininkų“ (į ateitį žvelgiančiųjų) vardu ideologinėje manifestacijoje kvietė lietuvių tautos mokslo siekiančią jaunąją kartą iškilusio konflikto akivaizdoje pripažinti treją Tikrovę – „gyvąjį Dievą“, „gyvąjį Kristų“ ir „gyvojo Kristaus Bažnyčią“. Jaunoji karta gausiai atsiliepė ir būrėsi. Tas pritarimas sukėlė ateitininkijos sąjūdį, kuris turėjo didelę teigiamą, tautą krikščioninai įtaką Lietuvai.

Po šimto metų, XIX šimtmečio pradžioje, pritarimas tebesitęsia (pritariančių tebėra ir Lietuvoje, ir kitame Atlanto krante). Tai rodo Ateitininkų Federacijos šešiolikasis kongresas, suruoštas 2010 rugpjūčio 5–8 dienomis Vilniuje ir Ateitininkijos šimtmečio šventė 2010 lapkričio 25–28 d. Čikagoje.

Čikagos šventėje Pr. Dovydaitis anuometinei ideologinei manifestacijai panašiausias iššūkis ateitininkams apsispręsti suskambo Kęstučio A. Trimako simpoziumo pranešime „Iššūkiai ir uždaviniai, pripažįstant Dievą, Kristų ir Jo Bendriją ateitininkijos antrojo šimtmečio angoje“: pripažinti 1) Dievą, kuris apsirėiškė žmonijai kaip „Esantysis“ („Aš Esu, Kuris Esu“), 2) Kristų, Jį priimančius atnaujinančių Vienytoją (*Ef* 1,10), ir 3) Jo Bendriją, Jo pakviestųjų susibūrimą ant Uolos-Petro (žr. „Draugo“ „Kultūra“ 2010 12 25).

Ryšys su Kristumi; o per Jį – su Tėvu ir Bendrija

Kaip Pr. Dovydaitis savo ideologinėje manifestacijoje kalbėjo apie vien *kitoje pusėje* Dievą, Kristų ir Bažnyčią neigiančius, taip man teko nurodyti 1) ne tik *kitoje pusėje* esančiųjų apsiėjimą be Dievo (su akivaizdžiai tragiškomis pasekmėmis pasaulyje), bet ir mūmose pačiuose esamą tendenciją nutolti nuo Dievo: mes patys esame „suskilusio pasaulio žmonės“, tad „pirmoji kova yra ne su kitais, bet su savimi“; būtina cementuoti save, stiprinti ypatingu ryšiu su Dievo Sūnumi, tapusiu Žmogumi ir Broliu, mus atnaujinančiu Vienytoju, o per Jį – su Esančiuoju Tėvu ir su Kristaus Bendrija, į kurią Jis mus kviečia. Šis kelias – visiems žmonėms būtinas kelias, bet ypač – apsisprendusiems veikti už Dievą.

Kristus jungia mūsų veiklą

O veikiamieji įvairiose srityse, kurios irgi galėtų mus blaškyti, nebent mes jungiame jas ryšiu su Kristumi. Jame jos randa savo prasmę; per Jį – savo veiksmingumą.

Tauta. Tautos vertė randama Dieve Tėve ir Kristuje, kuriuose yra tautą jungiantis pamatas: Dievo tėvystė ir Kristaus brolystė. Taip aiškino P. V. Kisielius, pasinaudodamas V. Kuprio idėjomis („Draugo“ „Kultūra“ 2011 01 01). Tai nurodžiau kaip atsparumo ryšį mūsų vis labiau „išsivaikš-

Šv. Kazimiero bažnyčia, po 1863 m. sukilimo rekonstruota į Šv. Nikolajaus soborą. Apie 1896 m. S. F. Fleury nuotr.

čiojančiai tautai“ (žr. „Draugo“ „Kultūra“ 2011 02 26). Nors R. Satkauskas kalbėjo apie tautiškumą, tačiau jo išvada buvo tokia: „dabar visuomenės dvasia tiek Lietuvoje, tiek Vakaruose yra labiau pasaulietiška, todėl tiek čia išeivijoje, tiek Lietuvoje pagrindinis uždavinys yra darbas liaudyje – patraukti kuo daugiau žmonių į ateitininkų gretas su tikslu pakelti jų dvasinę kultūrą, visa atnaujinti Kristuje“ („Draugo“ „Kultūra“ 2011 01 08).

Inteligentiškumas. A. Kazlauskas ir R. Kriaučiūnas pabrėžė proto, moralės ir jausmų inteligencijos reikalą. I. Čuplinskaitė (katalikiškumo simpoziume) siūlė diskusijomis puoselėti „intelligentišką katalikiškumą“, siekiant rasti tinkamą santykį tarp tikėjimo ir proto. M. Mikulionytė ir P. Kuprys kėlė studentų savarankiškumo reikalą universiteto aplinkoje. Giedro ir šviesaus proto studentas A. Giedraitis parodė, kiek daug ryžto reikia šių laikų jaunos kartos asmeniui, naudojančiam modernias komunikacijos priemones, išlikti pasaulėžiūriškai turiningam. Po įdomiai pavaizduoto Bažnyčios ir humanizmo pokalbio V. Aleksa darė išvadą, kad iš Dievo (ir Jėzaus) kylanti „meilė ir inteligentiškumas (yra) supinti kartu“ (žr. „Draugo“ „Kultūra“ 2011 01 22 ir 29).

Šeima. Šeima yra susituokusiųjų kruopščiai susuktas lizdas ir pirmoji mokykla, kurioje ugdomos krikščioniškos asmenybės. V. Aukštuolienė pateikė psichologų tyrimų rezultatus apie optimaliai tarpusavyje funkcionuojančias šeimas, nuro-

dydama ir teigiamą religinio tikėjimo įtaką. Pr. Domanskienė dėmesį atkreipė į problemas, išskylančias mišrioms šeimoms su kitataučiais ir kitatikiais, o taip pat į reikalą ištiesti pagalbos ranką nelaimėn patekusioms šeimoms (žr. „Draugą“ 2011 01 15). Stipriai už šeimą pasisakė du dar nevedę studentai – T. Quinn ir Š. Daugirdas.

Visuomenė. Visuomenė nėra toks intymus laukas, kaip šeima, tačiau svarbi plačiau paveikti kitus. Vyt. Maciūnas aiškino, kad Š. Amerikos ateitininkų veiklos laukas yra gyvenamasis kraštas (tačiau K. Girnius siūlė išeivijos ateitininkams bendradarbiauti su Lietuvos idėjos draugais joje padaryti viešąją erdvę palankesnę krikščioniškai minčiai). S. Kuprys nurodė taikdarystės ir sugyvenimo svarbą visuomeninėje veikloje. Ateitininkų veiklai dėmesį skyrė D. Siliūnienė ir J. Udrienė (žr. „Draugą“ 2011 02 05).

Ar ateitininkai bus reikšmingi?

Remdamasis popiežiaus Benedikto XVI enciklika apie viltį, neseniai Ateitininkų Federacijos pirmininko pareigas užbaigęs V. Malinauskas pasiskaitė teigė, kad 1) mūsų tautai, kaip ir visai žmonijai šiais laikais reikia kultūros, kuri žmonėms pateiktų įtikinančią viltį, ir 2) kad ateitininkai tik tada taps mūsų tautai reikšmingi, kai įtikinančiai pateiks tokią kultūrą („Draugo“ „Kultūroje“ 2011 02 12). Bet nei jis, nei Benediktas XVI nepateikė tos kultūros vidinės esmės. Vidinė esmė atrandama paties Dievo apreiškime: Jis dovanuoja žmonėms gyvybę, o taip pat galią tą gyvybę sudievinėti. Jo pagalba ta gyvybė išsiskleidžia į sudievinimą, meilę pražystanti, žmonių gyvenimą. Tame yra didžiausia, paties Dievo užtikrinta viltis. Bet patys geriausi dalykai nenunoksta savaime, ypač kai žmonės patys sudaro eibes kliūčių. Žmonės dažnai ją atmeta. Dėl to pats Dievas apreiškime kalba apie didį konfliktą tarp Jo teikiamos žmonėms gyvybės ir grėsmingos, pačių žmonių ieškomos dvasinės mirties (žmonės patys pasirenka arba gyvenimą, arba mirtį). Tą konfliktą šiais laikais nuostabiai aiškiai išvėlgė popiežius Jonas Paulius II. (žr. jo encikliką *Evangelium vitae*, 1995). Šių laikų žmonių, net katalikų nerangumas tą konfliktą (net savyje) pripažinti ir kurti gyvybės kultūrą rodo, kaip tikrai yra nelengva iš to (ne tik išorinio, bet ir vidinio) konflikto išsinarplioti. Tačiau tai yra vienintelis kelias. Tiek, kiek ateitininkai tą kelią renka (ir tam yra viltį teikiančių ženklų), tiek jie taps reikšmingi šioms laikams – tikri *ateities žmonės*, tautoje kuriantys gyvybės kultūrą, teikiančią Kūrėjo garantuotą viltį.

Evangelija, Geroji žinia, visiems: „Kas nori gyventi, tegyvena Kristumi!“

Kęstutis A. Trimakas

Kitame numeryje:

- S. Goštautas: Menachemo Begino beieškant
- V. Aleknienė. Iškilus kraštiečiai – Kleopas Jurgelionis
- Vatikano radijui – 80

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Kęstutis A. Trimakas. Ateitininkai Lietuvos likimo akivaizdoje.
- 2-as psl. Alfonsas Motuzas. Šv. Kazimieras ir Lietuva.
- 3-as psl. Rimvydas Stankevičius. Patys paprasčiausi burtažodžiai.
- 4-as psl. Renata Šerelytė. Žvaigždės žiūri žemyn.
- 6-as psl. „Rigoletto“ iki „Grafo Liuksemburgo“.
- 7-as psl. Perpetua Dumšienė. „Šviesuva“: menas, verslas, kultūra.

Šv. Kazimieras ir Lietuva

ALFONSAS MOTUZAS

Šventuoju ar palaimintuoju vadinama asmenybė, kuri dėl ypatingų savybių garsėjo kaip nepaprastai religinga. Neretai pasitaiko, kad liaudis pirmoji pripažįsta tam tikrą asmenį šventu ir nelaukdama Bažnyčios leidimo ima jį gerbti kaip šventąjį, maldoje prašyti jo užtarimo. Žmonėms kartais nesvarbus oficialus Bažnyčios pripažinimas.

Lietuvių tauta amžiams slenkant turėjo didžiųjų žmonių, išmintingų valdovų, narsių vyrų bei mokslininkų. Bet ji nedaug turėjo ir turi šventųjų, bent jau viešai tokiais paskelbtų. Bažnyčios paskelbti palaimintaisiais – Mykolas Giedraitis ir Jurgis Matulaitis. Lietuvoje tarp Bažnyčios pripažintų šventųjų ir palaimintųjų yra ir oficialiai nepaskelbta šventoji ar palaimintoji, kuriai keletą šimtmečių trūkantis liaudies maldingumas su konkrečiomis pamaldumo formomis ir apeigomis suteikė šventosios vardą. Tai Barbora Žagarietė. Bažnyčios paskelbtas šventuoju yra tik šv. Kazimieras, kurio šventė Lietuvoje yra švenčiama kovo 4 dieną. Garsiausiai Lietuvoje ji švenčiama Vilniuje. Vilniuje ji nutolusi nuo religinės šventės ir vadinama „Kaziuko muge“. Čia būdavo prekiaujama įvairiais žemdirbystės padargais, mediniais puskubiliais, geldomis ir kitais namų apyvokos daiktais. Mugėje akys raibsta nuo puošnių Vilniaus verbų – pagrindinio šventės simbolio. Istoriniai šaltiniai byloja, kad nuo pat „kazimierinių“ švenčių pradžios verbos į Vilnių buvo gabenamos iš Pilaitės kaimo, kuris yra šeši kilometrai į šiaurės vakarus nuo Vilniaus senamiesčio. Nuo XVII a. pradžios iki 1773 m. Pilaitė buvo Vilniaus jėzuitų ordino nuosavybė (anksčiau ten veikė jėzuitų koplyčia). Jėzuitai rengė eitynes su verbomis, kurios skirtos Šv. Kazimiero šventei.

Nors šv. Kazimieras Lietuvos pietinių kaimynų dažnai buvo vadinamas *polonus*, tačiau niekas iš jo tėvų ir senelių neturėjo nė lašo lenkų kraujo. Jis – Gedimino giminės atžala. Šv. Kazimiero motina – austrė Elzbieta Habsburgaitė. Jo seneliai – Jogaila ir Sofija Alšėniškiai (abu buvo lietuviai – aut. past.), tėvas – Jogailos sūnus Kazimieras, didysis Lietuvos kunigaikštis ir Lenkijos karalius (1427–1492). Karališkoji pora turėjo 6 sūnus ir 5 dukteris. Tad žodis *polonus* galėtų tik rodyti, jog šventojo protėviai buvo Lenkijos karaliai, kaip yra pasakyta brevijoriaus kovo 4 d. skaitinyje. Tačiau būti Lenkijos karaliaus sūnumi visiškai nereikšė, kad esi lenkas.

Šv. Kazimiero gyvenimas buvo trumpas – 25 metai ir 5 mėnesiai. Gimė jis Krokuvos Vavelio pilies rūmuose 1458 10 03, mirė Gardine 1484 03 04.

Kas turtingoje karališkoje aplinkoje gyvenanti jaunuolį paskatino eiti šventumo keliu, šiandien sunku paaiškinti. Manoma, kad dvasinio kelio pasirinkimas pirmiausia buvo susijęs su labai pamaldžia jo motina. Pamaldumo dvasią įkvėpė mokytojai kan. J. Dlugošas, teologas Sędziwów iš Czelio bei karaliaus rūmuose aukštinamas Švč. M. Marijos Nekaltasis Prasidėjimas. Dar viena priežastis – nenusisekęs trylikamečio Kazimieraičio karinis žygis į Vengriją (1471) sosto užimti. Taip pat yra žinoma, kad karaliui su sūnumi Kazimieru lankantis Vilniuje, kartkartėmis Kazimieras buvo nuvežamas į Medininkus pakvėpuoti grynu oru bei atsigauti Šv. Augustino regulinių kanauninkų, kurie rūpinosi Švč. M. Marijos kultu, dvasinėje aplinkoje – tai darė įtaką šv. Kazimierui. Viena iš priežasčių – Vilniuje 1481 metų pavasario samoklos prieš karališkąją giminę atskleidimas, sukėlęs jaunuoliui antistačiatikišką nuotaiką. Ir pasku-

tinė priežastis – 1483 metais pasirodė akivaizdūs džiuvos ženklai.

Vilniuje ir Trakuose Kazimieras praleido daugiau nei pusę metų.

Kazimierą pažinusieji laikė jį šventuoju. Jo gyvenimą tyrinėjo popiežiaus Leono X legatas vysk. Z. Ferreri. 1521 m. išspausdino jo biografiją „Vita beati Casimiri, scripta Vilniae“ – tai vienintelis XVI a. šaltinis, kalbantis apie asketišką Kazimiero gyvenimą. Autorius akcentuoja, kad Kazimieras mokėjęs lietuvių, lenkų, vokiečių ir lotynų kalbas, turėjęs nemažai dorybių: buvo teisingas, susivaldantis, tvirtos dvasios, išmintingas. Pasakoja apie jo atgailą: vilkėjęs ašutinę, pasninkavęs, naktimis melsdavęsis prie uždarytų bažnyčios durų bei šelpęs

A. Valeškos vitražas Šv. Kazimieras (1956 m.)

vargšus ir ligonius. Jis itin brangino nekaltumo dorybę. Kai tuometiniai gydytojai jam kaip vaistą nuo džiuvos prirašė nuodėmę, kam pritarė ir tėvai, jis geriau sutiko mirti, negu išsižadėti nekaltybės. Norėdamas išlaikyti brangų nekaltybės turtą, buvo uolus Nekaltosios Mergelės Marijos garbintojas.

Po mirties 1484 07 17 iš Gardino Kazimiero kūnas nugabentas ir palaidotas Vilniaus katedros koplyčioje. Po šv. Kazimiero mirties ėmė sklisti garsas apie prie jo karsto Vilniuje vykstančius stebuklus. Jau 1501 m. iš pop. Aleksandro VI buvo išrūpinti atlidai tiems, kurie tam tikromis dienomis lankys Kazimiero karsto koplyčią. Karalius Zigmantas Vaza šv. Kazimiero garbei Vilniaus katedroje įrengė naują koplyčią, į kurią šv. Kazimiero kūnas su didžiulėmis iškilėmis perkeltas 1637 metais. Atidarius Kazimiero karstą, prie jo galvos rastas Bernardo iš Morley sukurtos giesmės „Omni die dic Mariae“ tekstas.

Yra žinoma, kad prie jo karsto daug sunkiai sergančiųjų atgavo sveikatą, mergelė Uršulė iš mirties prisikėlė. Užtarta ir pati Lietuva. Maskvos

kariuomenė (1518 m.) apsiutė Polocko pilį. Atvykusi į pagalbą Lietuvos kariuomenė negalėjo pereiti patvinusios Dauguvos upės. Tada ant balto žirgo pasirodė jaunas raitelis baltu apsiaustu. Jis, padrašinęs kariuomenę, narsiai kovojo, pirmas įjojo į Dauguvą (toje vietoje, pasirodo, buvusi brasta). Perjojęs upę, puolė dusyk gausesnį priešą ir jį nugalėjo. Lietuviai, laimėję kovą, niekur nerado nežinomo savo vado. Vėliau suprato iš kai kurių ženklų, kad tai buvo šv. Kazimieras. Vienas bajoras vysk. A. Tiškevičiui prisiekinėjo, jog šv. Kazimieras 3 kartus apsireiškęs, kai 1654 m. į Lietuvą brovėsi generolo Šeremetjevo vadovaujama Maskvos kariuomenė. Šv. Kazimiero lietuviai šaukiasi iki pat šių dienų.

Kazimieras parodė ir politinių sugebėjimų. Jis stengėsi pagerinti Lenkijos ir Romos santykius, kurie tėvui bendraujant su Čekijos husitais buvo pašlįję. Jis daug dėmesio skyrė ir santykiams su turkais, kurie karalystei kėlė karinę grėsmę. Taip pat jis kartu su tėvu aktyviai rėmė pranciškonų (bernardinų) misijų darbą ir rūpinosi, kad nebūtų statomos naujos cerkvės ten, kur pranciškoniai (bernardinai) vykdė savo misijų darbą. Už tai jam ir skirtas *Magnus Ducatus Lithuaniae* vardas. Lietuvoje ir Lenkijoje jis buvo dvasinis lietuvių vadovas, ginantįs nuo stačiatikių religijos ir Maskvos karo pavojaus.

Už visus išvardytus nuopelnus 1521 m. popiežius Leonas X paskelbė Kazimierą palaimintuoju, o popiežius Klemensas VIII – šventuoju bei savo breve (1602 11 07) suteikė Šv. Kazimiero šventei Lietuvoje ir Lenkijoje aukštesnį liturgijos laipsnį (*sub ritu duplici*), kitaip tariant, jo kultą pripažino lokaliu, t. y. tik Lietuvai ir Lenkijai. Jo įpėdinis popiežius Paulius V jį padarė visuotinį, įtraukdamas šv. Kazimierui skirtas maldas į mišiologą ir brevijorių. Popiežius Urbonas VIII šv. Kazimierą paskelbė Lietuvos globėju ir jo garbei skirtą šventę leido švęsti iškilminga liturgija. Šv. Kazimiero garbinimo sklaida labai rūpinosi vienuoliai pranciškoniai (bernardinai), jėzuitai bei bazilijonai-unitai. Jėzuitai Lietuvoje pirmą bažnyčią, pavadintą Šventojo Kazimiero vardu, pastatė Žemaitkemyje, antrąją – 1604 m. Vilniuje, prie Rotušės aikštės. Jo vardas suteiktas daugeliui bažnyčių. Kai 1795 m. kaimyninės valstybės galutinai pasidalijo Lietuvos ir Lenkijos valstybę, Lietuva atiteko Rusijai. Rusijos valdžia stengėsi lietuvių surusinti ir propagavo stačiatikių religiją. Suvokdama, kad lietuviai šv. Kazimierą laiko savo globėju danguje, pradėjo trukdyti jį garbinti: Vilniuje esančią Šv. Kazimiero bažnyčią pavertė cerkve, uždraudė švęsti Šv. Kazimiero šventę. 1926 m. paskelbus Lietuvą bažnytine provincija, šv. Kazimieras paskirtas visos Lietuvos globėju, o arkivyskupo J. Skvirecko rūpesčiu popiežius Pijus XII 1948 06 11 paskyrė šv. Kazimierą lietuvių jaunimo ypatinguoju globėju: Lietuvos Vyčių, skautų, taip pat tėvų pranciškonų ir marijonų provincijų, vienuolių seserų kazimieriečių. Romoje veikia Šv. Kazimiero kolegija, kur rengiami lietuviai kunigai.

Sovietmečiu (1953 m.), uždarius Vilniaus katedrą ir ją pavertus meno muziejumi, šv. Kazimiero palaikai perkelti į Šventųjų Petro ir Povilo bažnyčią Antakalnyje. Pasikeitus politinei situacijai ir Lietuvos katalikams atgavus Vilniaus katedros šventovę, 1989 m. kovo 4 d. šv. Kazimiero palaikai grąžinti į savo ramybės vietą.

Šv. Kazimiero gerbimo tradicijas lietuviai ir lenkai puoselėja JAV, Kanadoje bei Pietų Amerikoje. Jo pamaldumas gerbiamas Vokietijoje, Italijoje, Belgijoje bei kituose Europos kraštuose. Jis garbinamas dėl skaistumo, maldingumo bei tvirtų tikėjimo. □

RIMVYDAS STANKEVIČIUS

PATYS PAPRASČIAUSI BURTAŽODŽIAI

Šių metų Vilniaus knygų mugėje poetui Rimvydui Stankevičiui buvo įteikta trečioji Jurgos Ivanauskaitės premija už eilėraščių knygą „Patys paprasčiausi burtazodžiai“. Pasak Aido Marčėno, šiai knygai, kaip ir ankstesniajai – „Laužiu antspaudą“ – būdingas konceptualumas ir bažnytinė sapnų architektūra, nuo ankstyvojo baroko – klasicizmo link. Visa tai radosi iš nebeįmanomo tikėjimo poezijos žodžio galia.

MOKYMASIS SKAIČIUOTI. CENTURIJA

Juliiui Sasnauskui ir kitiems Dievo rekrūtams

Nuo to laiko, kai supratau, kad visa
Tai – ne žaidimas, drovu į akis
Pažvelgti savo žvalgams – iš spalvotos plastmasės
Lietiems kareivėliams –
Vieną jų dar vaikystėj pririšau prie jaunos liepaitės viršūnės
(man buvo iki pažastų), privyniojau kliais mirkytu siūlu –
Pasmerkiau amžinai žvalgybai, stebėtojo postui
Be teisės skųstis, su teise pavargti, kažį ko baisaus imti tikėtis
Iš žaibo, iš paukščių berankių, begalvių berniūkščių, jau po manęs,
Jau po viskam augančių...

Ar dar reikia sakyti, kad liepa išaugo į didelį medį,
Kasmet skaudžiai plėsdama kareivio akiratį
Vertė mylėti vis didesnius plotus tėvynės?

Ar dar reikia sakyti, kad Dievas už tai mane nubaudė –
Padarė tą patį man, ką aš tam kareiviui –
Tik jis savo tarnybą jau baigė prieš
Dvylika metų, o aš...

Viešpats paleido į atsargą
Drauge su visu medžiu (ką gali plastmasinis šautuvas
prieš riaumojantį ekskavatorių?) –

Išdaviau ginklo broį – nepuoliau dėl jo po vikšrais
(neoru, pernelyg vaikiška) – studentas buvau...

Matyt, prastas buvau studentas (o juk mokiaus poezijos!),
Jei nesuradau jo kūno po mūšio, nesusipratau net jo
Žvalgybos raportų perskaityti, dangaus ir vėjo
Paliktų randų jo pleiskanotoj plastmasėj pirštais
Iščiuopti...

Dabar viską tenka iš naujo, viską
Tenka pačiam...

STATULOS. ATLANTAS

Vienas iš dviejų, laikančių balkoną Trakų gatvėje

Kada nors ir tave išdraskys ledonešis –

Aš grįžau pasikeitęs, daug neramesnis,
Daug ką nutylintis, dantis prieš lietų sukandantis –
Vis gelia lūžių vietas – mano esybės luitai,
Pabuvę laisvėje, jau nebenori atgal...

Jau neužteks mano kantrybės – judėjimo užkratas
Sudygo sapnuose, įsivaizduojamame kraujyje,
Niekada gyventi nebandžiusiose raumenų skaidulose,
It nuodą svajonėse paskleidė ilgesį...

Kaip tau paaiškint, kad mūsų
Skliautas – netikras, bičiuli?
Kad virš jo yra dar vienas – nežmoniškai
Aukštas, mėlynas, zvimbiantis,
Juoko purslais prisodrintas...

Jo nė nereikia laikyti – mačiau
Laisvąsias dangaus statulas –

Jos tik laigo platybėse, švelniai apsiuosto,
Glėbesčiuojasi, grumiasi, spiečiasi...
Kai nusibosta – krenta žemyn...

Kada nors ir tave išdraskys ledonešis,
Kada nors pamokinsiu tave sudužti.

Juliaus Kalinsko nuotr.

STATULOS. BESILUKŠTENANTIS

Viliaus Orvido sodyba

Čia – ne ta vieta,
Kur galėtum ką nors nustebinti –
Seniai čia visi pripratę
Prie Dievo stebuklų, regėjimų,
Droviai prabylančių stigimų, duonos
Be pavilgo...

Seniai nustojom domėtis
Žvaigždžių karūnomis virš pirkios,
Nakvynės prašančiais pervargusiais angelais,
Ahasferais...

Akmenys patys čia atsirasdavo,
Išlisdavo iš po sniego kepurų,
Atbūdavo privalomą karantiną riedulio
Sterblėje ir prasiskleisdavo statulomis –

Kai kurias po nakties paimdavo į dangų,
Kai kurios – atšiauresnio būdo – kažkur išeidavo pačios,
Tačiau dauguma – spietės aplinkui
(visko čia būta – ir neleistinių sueičių, ir dramų,
ir duženų), regis, melsdavosi,
Elgetaudavo po aplinkinius kaimus, gilinosi
Į save...

Dėl to taip ilgai nieks ir nekreipė dėmesio,
Kad tūnai lūpas prispaudęs
Prie apledėjusio
Akmens paviršiaus –

Geras ir lengvas buvo tas laikas,
Kai galėjom negirdėti tavo šnopavimo,
Konvulsyvių, spurdančių judesių iš po
Ledo, neįusti
Tavo žvilgsnių, įremtų į nugaras...

Kodėl apkrėtei visus akmenis –
Raupsuotuosius, paralitikus,
Besislapstančius pranašus, rudenimis
Čia pailsėti be garso sutūpiančius paukščius
Dusinančiu, išgąstingu laukimu?

Per naktis dėl tavęs nėra atilsio –
Ir šunys skalyti ima
Pajutę ateinantį,
Ir pas vartus kažkas žvanginas,
Ir krumpliais į langą pabeldžia –

Vis varstom ir varstom
Akmenis –
Vis ne tu ir ne tu...

STATULOS. ŠV. MERGELĖ MARIJA

Šilutės bažnyčios frontonas

Ačiū už mažos mergaitės maldą (kurios tam laike dar nepažįstu)
Už jos plaukų kvapą (kurio tam laike dar nepažįstu)
Už juokingai lengvus jos prašymus (kuriuos pats išpildyčiau
jei nebūtumei spėjus)...

Ačiū už plyšį už landą į aną saulėtą laiką
Už galimybę kažį koku neįmanomu būdu kelias akimirkas
Stovėti (šalventi ar dvelkti?) šalia – – –
– –
Ačiū už rožę iš tavo vainiko – –
– – Niekada jos tau negrąžinsiu.

ŽVAIGŽDĖS ŽIŪRI ŽEMYN

12-ojoje tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje apsilankius

RENATA ŠERELYTĖ

Ižanga

Tai, kad knyga yra šis tas daugiau, nei sava-noriška edukacija ar prasmingas laisvalaikio praleidimas (taip ją neretai apibūdina politikai ir namų šeimininkės), paliudijo ir šiųmetė, jau 12-oji, tarptautinė Vilniaus knygų mugė. Ir visiškai nesvarbu, kad šalia „Svajonių romanų“ saldžiais rožiniais viršeliais – solidi Vilniaus Dailės akademijos leidykla ir solidūs jos išleisti albumai, o paėjęjus nuo leidyklos, pardavinėjančios bestselerius po keliasdešimt litų, prekystalių, gali įsigyti romanų ir net mokslinių studijų už vieną litą. Knyga tikrai yra šis tas daugiau nei viršelis ar kaina. Egzistuoja toks dalykas, kaip skaitymo malonumas, galgi – net nenumaldomas transcendencijos troškulys, toks būdingas lietuvių skaitytojui. Na, galbūt „transcendencija“ – pernelyg gąsdinantis žodis, gal užtektų žodžio „smalsumas“. O tai savybė, be kurios turbūt neapsieina nė vienas knygų mėgėjas.

Kiekvienoje Vilniaus knygų mugėje jaučiuosi kaip išdidi Lietuvos pilietė. Daugiau kultūris pasaulis čia priartėja be dirbtinių pastangų – be politizuotų programų, be schemų, be dirbtinio šalies įvaizdžio kūrimo. Knygos jau seniai byloja apie tai, ką varginai bando išsakyti „drąsios Lietuvos“ įvaizdžio kūrėjai, ir knygos laimi, nes jų pusėje – ne tik objektyvioji, bet ir meninė tiesa.

Nusilenkimas poetui ir LDK piliečiui

Kadangi ši knygų mugė buvo skirta poetui Czesławui Miłoszui, vyko ne tik daug šiai iškiliai asmenybei skirtų renginių ir knygų pristatymų, bet veikė ir Cz. Miłoszo literatūrinė svetainė bei diskusijų klubas. Svetainėje visas keturias mugės dienas galima buvo apžiūrėti poeto aplinkos, jo asmeninio gyvenimo ir kūrybos ekspoziciją, vyko susitikimai su poeto bičiuliais ir kolegomis, pokalbiai apie poeziją ir dingusį Vilnių, knygų aptarimai, filmų peržiūros, buvo skaityma ir dainuojama Cz. Miłoszo poezija.

Daugelyje šių renginių dalyvavo poetas ir Cz. Miłoszo kūrybos tyrinėtojas Tomas Ven-

clova, dalijęsis mintimis ir prisiminimais apie didįjį lenkų ir lietuvių poetą, „paskutinį LDK pilietį“ Cz. Miłoszą. „LDK tradicija ir Czesławo Miłoszo Tėvynės ieškojimas“ – taip vadinosi ir Alfredo Bumblauskio bei Tomo Venclovos dialogai Algimanto Aleksandravičiaus fotografijų fone, matyt, iš tiesų pagrindę mintį, kad LDK tradicijos aktualumas tebeegzistuoja, o kitakalbių (lenkų, rusų, žydų) kultūros paveldas – neatsiejama Lietuvos kultūros dalis.

Tomas Venclova ketvirtadienį, vasario 17 d., pristatė ir savo eilėraščių rinktinę „Visi eilėraš-

čiai“, o šeštadienį, vasario 19 d. – savo knygą „Vilnius. Asmeninė istorija“.

Skaitymo šišas

Ir nors daugelis knygų mugę įsivaizduoja kaip beletristų ir poetų beigi užsienio žvaigždžių nusagstyta skliautą, nepelnytai pamiršta, ypač žinia-sklaidoje, lieka dalykinė literatūra, jos pristatymas. Žinoma, kur kas efektingiau atrodo gerbėjų užgriūta „žvaigždė“ (su siaubu tebeprisimenu, regis, užpernykštę eilę prie J. Irvingo ir kopūstams slėgti tinkamo jo romano „Kai tave rasiu“). Tik kad tų baisingai storų romanų antrą kartą skaityti nebesinori – na, nebent tik autografa – o štai dalykinė literatūra, kokia pilka beatrodytų išpaikusiai akiai, pravers visada. Anava ketvirtadienį, vasario 17 d., vyko leidinio „Lietuvių kalbos šnektų žodynai. Tarmės mokyklai“ pristatymas. Kęstučio Nastopkos „Semiotikos aktualumas“ – kas drįstų ginčytis, kad semiotika neaktuali? O paveldosaugai skirtų knygų pristatymas? O V. Šaulio vadovėlis „Skysčių mechanikos pagrindai“?.. O J. Girčienės ir D. Liutkevičienės „Sūrių pavadinimai“?.. Kai girdžiu šiuos žodžius, mane užplūsta jausmas, panašus į tą, kuris apimdavo Z. Lenco veikėją, Suleikių gyventoją Hamilkarą Šasą. Pastarajam buvo visai nesvarbu, ką skaityti – senus mozūrų kalendorius, laikraščių žinutes ar skelbimus – mat viską jis skaitydavo su neapsakomu alkiu, apimtas karštligiško skaitymo džiaugsmo, kurį Lencas įvardijo kaip „skaitymo šišą“.

Žinoma, pakliuvus į mugę, apima dar ir pirkimo šišas. Donatas Katkus, kalbinamas TV žurnalisto, trumpai drūtai išrėžė, kad paėmęs šešis kilogramus knygų, daugiau nepanešas, bet dar norėtų. Nesistebiu, jei gerbiamas Katkus ir „Skysčių mechanikos pagrindus“ būtų paėmęs. Juk kiekvienas žodis – stebuklas, o knyga – vertybė.

Žvaigždės, kometos ir bombos

Keistas dalykas, betgi užsienio literatūros žvaigždės kažkaip lyg ir nublinksta prieš lietuviškąsias. Šiomet tokių didelių eilių prie užsieniečių lyg ir nebūta, na, bet gal ir pačios „žvaigždės“ – kuklesnės. Iš jų (Keviną Brookso, Stepheną Clarko, Yuri Slezkino ir kt.) išskirčiau bene vieną – suomę Sofi Oksa-

Mugės kultūrinių renginių programa.

Nukelta į 5 psl.

Tomas Venclova Vilniaus knygų mugėje.

Suomių rašytoja Sofi Oksanen Vilniaus knygų mugėje.

Atkelta iš 4 psl.

nen, ją žurnalistai mėgsta apibūdinti kaip „egzotiškos išvaizdos rašytoją“ ir „garsią feministę“. Betgi ne dėl egzotiškos išvaizdos ją derėtų išskirti (tai, aišku, irgi privalumas) – neseniai lietuvių kalba pasirodęs jos romanas „Valymas“ (leidykla „Versus aureus“, iš suomių k. vertė Aida Krilavičienė, 2010) iš tiesų vertas atskiros paminėjimo. Įtempto siužeto romane pasakojama atsikuriančios Estijos, neseniai paskelbusios nepriklausomybę, istorija, atskleidžiamas šalies pokaris, komunistinė praeitis ir laukinio kapitalizmo apraiškos (prekyba žmonėmis). Dviejų kartų moterų istorijoje – susipynę meilės, smurto, bejėgiškumo temos. Romano įtaiga – stipri, „vežanti“, pasakojimas – įtraukiantis, tvirtai struktūruotas, stilius gyvas, pilnakraujis, apsieinantis be patetikos ir bereikalingo lyrizmo. Matyt, ne veltui „Valymas“ išverstas į 26 kalbas. Manychiau, kad S. Oksanen – viena įdomiausių mugės viešnių.

O visas kitas „žvaigždes“, ko gero, užtemdė Kristinos Sabaliauskaitės „Silva rerum II“ ir Andriaus Užkalnio „Prijausintoji Anglija“ – jiedu nelyginant ilgauodegės kometos pralėkė per literatūrinį Lietuvos dangų, mažai bepalikdami vilčių sublizgėti kam kitam. Tiesa, leidėjai („Baltos lankos“) prieš kurį laiką sakė, kad sprogsios bombos išpūdi padarys debutantės Gabijos Grušaitės romanas „Neišsipildymas“ – naujosios kosmopolitinės lietuvaikių kartos manifestas – bet ar sprogo, nežinau, tačiau į kūrybiškiausių knygų dvyliktuką romanas išrinktas. Tik aš kažkaip vis tiek šią knygą šonu apeinu... savisaugos instinktas stipresnis už smalsumą.

Premijos, premijos...

Aišku, nė viena mugė dar neapsiėjo be nominacijų, premijų ir laureatų. Trečioji Jurgos Ivauskaitės premija už drąsą kūrybinę raišką šiemet atiteko poetui Rimvydui Stankevičiui už eilėraščių knygą „Patys paprasčiausi burtažodžiai“. Premija – ir trys vardiniai drambliukai. Jurgos, Kristinos Sabaliauskaitės ir nuolankios šių eilučių autorės. Baisu pagalvoti, kokia dramblių banda užgrius dešimtąją premijos laureatą. Jis tikrai turės būti drąsus.

Bet Rimvydo knyga iš tikrųjų gera. Tai liudijo ir poetą stende apspitę gerbėjai (pirkėjai). Šalia Rimvydo net sukaitęs autografus raitė ir iš prancūziško Provanso mugėn atkeliavęs Valdas Papievis, ir ne veltui – jo knyga „Eiti“ ne tik buvo išrinkta į Metų knygos suaugusiems penketuką, bet ir laimėjo kūrybiškiausios metų knygos titulą (jį

suteikia, be abejo, apie kūrybiškumą geriausiai nusimanantys žmonės – kritikai). Na, o Metų knygos rinkimus, kaip daugeliui jau žinoma, laimėjo trys vyrai čempionai. Suaugusiųjų kategorija – Marcelijus Martinaitis (memuarų knyga „Mes gyvenome“), paauglių – Vytautas Račickas (romanas „Baltos durys“), vaikų – Rimantas Černiauskas („Vaiškai ir vaiduokliai“).

Naujovės ir senovės

Minėtina šios mugės naujovė – kino salė, kurioje keturias dienas vyko kino filmų programa. Buvo rodomi meniniai filmai (R. Polanskio „Oliveris Tvistas“, O. Parerio „Dorianas Grėjus“ ir kt.), dokumentinės ir animacinės juostos. Nepamirštama – ir mugės „senovė“, kitaip tariant, kūrybinė studija „Tu gali sukurti knygą“. Čia tilpo viskas – knygų įrišimo, Brailio rašto, kaligrafijos, iliustracijų kūrimo fotografijos ir cinkografijos būdais paslaptys, *ebru* popieriaus meno valandos ir susitikimai su knygų kūrėjais. O Vaikų scenoje vyko smagūs renginiai, skirti naujoms lietuvių autorių vaikiškoms knygoms pristatyti.

Mugėje vyko ir parodos: paroda, skirta Cz. Miloszo metams, Vinco Kisarausko paroda „Šventoji kasdienybės knyga“, Knygos meno konkurso „Vilnius 2010“ knygų laureatų ekspozicija, Gražiausių knygų iš Bolonijos vaikų knygų mugės ekspozicija ir kt.

Padrikos šventinės pastabos

Ir dar kelios pastabos – padrikos, bet neabejoti-

nai – su šventine knygų mugės aura.

„Baltos lankos“ surengė literatūrinio detektyvo konkurso nugalėtojų apdovanojimą ir leidinio pristatymą. Girdėjau vieno konkursanto mintį: „Geras detektyvas turi užkabinti nuo pirmo puslapio, kitaip neverta nė skaityti.“ Duok Dieve, kad taip ir būtų, nors lietuvių detektyvui tatai visai nebūdinga.

Mirzakarimo Norbekovo knygos „Energetinė klizma arba tetos Niurnos iš Skylėnų triumfas“ pristatymas. Manding tai bus viena iš mano minėtosios dalykinės literatūros rūšių.

Juliaus Kelero erotinės poezijos skaitymai. Salė 5.5. Kiek žinau, ši salė gana nuošaliai nuo pagrindinio mugės srauto. Protingas sprendimas.

Trilogijos „Aš, Laima Andrikienė, prisiekiu...“ pristatymas. Kaip gaila, kad negalėjau dalyvauti. Priesaika, o dar trimis tomiais – tai nepaprastai įdomu.

Romualdo Mačiulaičio vadovėlio „Gaisro ir sprogimo pavojus gamybos procesuose“ pristatymas. Itin pravartu susipažinti, ypač rašant bestslerių, kurie gali sprogti.

Ir dar mačiau, kad V. Landsbergis ir V. V. Landsbergis mugėje pristatė ne vieną savo knygą. Tatai puiku. Šitiek daug knygų, ir nė viena nesprogo.

Post scriptum

Tai, kad po knygų mugės neretai kamuoja sunkus jausmas, panašus į pagirias, visiškai natūralu. Patys matote – tokio kiekio knygų sugerti neįmanoma.

Užtat lieka viena išeitis – išauš rytas, ir paimsiu į rankas knygą, vieną iš tų šešių kilogramų kugės, be baimės, kad ji kaip kometa tvokstels man savo ugnine uodega, panardins į kosmopolitinę naktį ir mano kūno skysčiai neteks pusiausvyros, – atsiversiu pirmą puslapį ir baikščiai lauksiu, kada skaitymas išgydys. □

Knygų šalies piliečio pasas. Kūrybinė studija „Tu gali sukurti knygą“

Žmogus važiuoja knygų.

Povilo Mendeikos nuotr.

Lietuvių opera Čikagoje 2010 metais pastatė operetę „Linksmoji našlė“.

Jono Kuprio nuotraukos

Nuo „Rigoletto“ iki „Grafo Liuksemburgo“

Lietuvių operos valdybos pirmininkę Daivą Guzelytę-Švabienę kalbina Danutė Bindokienė

Daiva Guzelytė-Švabienė

Praėjus Lietuvių operos 50 metų sukakties šventei, daugelis tikėjo, kad paskutinis veiklos puslapis jau užverstas. Kaip įvyko, kad Lietuvių operos širdis suplazdėjo nauja gyvybės ugnė ir veikla vėl atgijo?

Kai 1992 m. pamačiau pirmąjį Lietuvių operos spektaklį – Vincenzo Belini operą „Norma“ – buvau maloniai nustebinta, nes nesitikėjau išvysti tokios apimties ir tokio profesionalaus pastatymo, atliekamo lietuvių kalba kažkur labai toli nuo Tėvynės. Operos 50-metį taip pat švenčiau žiūrovų kupinoje salėje, audringai plodama Vytauto Klovos operai „Pilėnai“. Kadangi buvau tik stebėtoja ir mačiau tik paradinį Lietuvių operos paveikslą, nežinojau, kokios problemos kamuoja kolektyvą, nors mano draugė, operos chormeisterė Jūratė Grabliauskienė kalbino įsijungti į chorą, kurio gretos mažėjo.

Kai 2007-aisiais spaudoje pasirodė straipsniai, kuriuose buvo baiminamasi, jog Lietuvių opera yra ant išnykimo ribos, atsitiktinai likimas mane atvedė į pirmąją operos repeticiją. Nuo tada pradėjau pažinti su šiuo ypatingu, unikalią praeitį turinčiu muzikiniu vienetu. Nuo 2009-ųjų rudens teko įsijungti ir į vadovavimo operai veiklą.

Kadangi Lietuvių operos įkūrėjų ir choro dainininkų, prieš 50 metų pradėjusių veiklą, gretos retėjo, reikėjo ieškoti naujų žmonių, galinčių užtikrinti operos tęstinumą. Kartų kaita yra skausmin-

gas, tačiau dėsningas dalykas ir, žinoma, tie, kurie buvo pripratę scenoje matyti savo mėgstamuosius ar artimuosius, naujuosius scenos veidus bei balsus vertino atsargiai.

Tačiau kad ir kokios šios permainos buvo skausmingos, opera nebūtų pakilusi, jei nuolatiniai jos rėmėjai nebūtų siuntę finansinės paramos. Nors ji nebuvo tokia gausi kaip anksčiau, opera sugebėjo išvengti finansinės krizės ir išsilaikyti dar vienerius metus. Ačiū ištikimiesiems operos draugams, kurie ne tik atvyksta į spektaklius, bet ir remia Lietuvių operą!

Kaip pavyko įjungti naujų jėgų – choristų, meno vadovų?

Kadangi į chorą įsijungė naujų narių, kiekvienas pradėjo ieškoti muzikalių draugų, giminių ar šiaip šventėse bei pokyliuose užstalės dainas traukiančių balsingų svečių. Iš lūpų į lūpas skelbimo metodais bei asmeniniu įkalbinėjimu dirbame ir dabar, norėdami pritraukti naujų dainininkų.

Esu giliai įsitikinusi, jog yra nemažai žmonių, kurie galėtų ir galbūt norėtų dainuoti operos chore, bet mes jų nepažįstame ir negalime asmeniškai pakalbinti, o lietuviškasis kuklumas neleidžia „peržengti per save“ ir atsiliepti į skelbimą spaudoje, kviečiantį dainininkus į operos chorą. Naudodamasi proga, kviečiu įsijungti į mūsų kolektyvą visus, kuriems Dievas nepagailejo muzikinės klausos ir kuriems nusibodo kasdienybė. Mes repetuojame kiekvieną penktadienį, 8 val. vakaro, Jaunimo centre, Čikagoje.

O dėl meno vadovų, tai jie nedaug tepasikeitė. Jau daugelį metų Lietuvių operos chormeistere dirba Jūratė Grabliauskienė. Po 2008-ųjų premjeros pasitraukus choro meno vadovui Ričardui Sokui, J. Grabliauskienė yra vienintelė choro meno vadovė ir dirigentė.

Prisimenant, kad pernykštis pastatymas buvo sudėtingas su nemažomis kliūtimis, ar tos nesėkmės neatsidėdavo nuo tolimesnių užmojų?

Praėjusieji metai metė daug iššūkių naujai išrinktai valdybai, prie operos vairo stojusiai, likus tik 5 mėnesiams iki premjeros. Bet mes buvome tokie optimistai, nepatyrę ir naivūs, kad rizikavome 100 000 dolerių vertės projektą pradėti, kišenėje turėdami tik 4 000 dolerių. J. Sterling Morton High School vadovybei nesutikus išnuomoti teatro patalpų, kuriose jau daugelį metų vyko operos pastatymai, nežinojome, kur statysime spektaklį, nežinojome, kaip sugebėsime „įpirkti“ orkestrą, scenografiją, kostiumus ir t.t.

Daug dalykų tais metais įvyko „pirmą kartą“. Norėdami sumažinti pastatymo kaštus, samdėme naują orkestro vadybininkę, Lindą Veleckytę-Nusbaum, kuri jau daug metų kartu su „Chicago Symphony Orchestra“ muzikantais smuikuodavo

operos premjerose. Iš Lietuvos pakvietėme naują režisierių – Kęstutį Jakštą, jau anksčiau Lietuvių operai talkinusį dirigentą Julijų Geniušą, suradome naują sceną – „Olympic“ teatre. Kostiumus mielai paskolino Kauno valstybinis muzikinis teatras, kurio solistai sudarė didžiąją dalį iš Lietuvos atvykusių atlikėjų; dekoracijas gamino mūsų choristai po darbo vakarais ir savaitgaliais savo garažuose; kai kuriuos kostiumus pirkome choristų asmeninėmis lėšomis. O kai atėjo metas mokėti pradinį įnašą teatrui už patalpų nuomą, operos izde „vėjai švilpavo“. Tada vėl surėmėme pečius ir kiekvienas paaukojome po 100 dol. Vėliau atsirado kelios didesnės mecenatų aukos. Taip stipraus ir vieningo kolektyvo bei valdybos bendro darbo dėka skynėmės kelią į priekį ir pasiekėme tikslą. Todėl šiemet jau ne toks baisus atrodo tas kelias, o apie pasitraukimą neturime net minties, nors finansinė padėtis ir šiemet nėra labai gera.

Kokios priežastys paskatino šiemet vietoj operos pasirinkti operetę?

Naujojo kūrinio pasirinkimas nebuvo vienas lengviausių uždavinių. Žinant dabartinę finansinę padėtį, negalime leisti sau didelių užmojų. Tiesiog nesinori galvoti, kad jei pernai „išplaukėme“, šiemet taip pat pasistengsime, o po to – kad ir tvanas... Labai rimtai ir atsakingai galvojome apie ateitį. Svarstėme choro bei choreografinės grupės pajėgumus, tarėmės su profesionalais iš Lietuvos, kuries spėjo mus pažinti, įvertinti menines ir kūrybines Lietuvių operos galimybes. Be to, norėjosi pasirinkti dar nestatytą veiklą.

Kad pasirinktume operetę, buvo ir savotiškas pataikavimas „naujajai“ publikai. Turiu mintyje tuos, kurie tik pradeda Lietuvių operos žiūrovo kelią, kuriems operetės žanras galbūt labiau priimtinas. Daugumai jų pernykštis pastatymas apskritai buvo pirmoji pažintis su muzikiniu spektakliu. Žinoma, gavome priekaištų iš ilgamečių ištikimų operos mylėtojų, kad sukame lengvesniu keliu, kad Lietuvių operai gresia pavojus tapti „Lietuvių operete“.

Norime patikinti – taip neįvyks, ir raginame ilgamečius gerbėjus nenusisukti nuo mūsų bei padėti „užauginti“ auditoriją, kuri ilgainiui įsijungtų į operos rėmėjų bei žiūrovų gretas. O manantiems, kad atlikti operetę yra lengviau nei operą, galiu tvirtai pasakyti – taip nėra.

Kaip tikėtės nugalėti finansines kliūtis?

Į šį klausimą atsakys tik laikas. Kadangi mažėja vyresniųjų operos rėmėjų gretos, o naujoji karta dar neįprato aukoti, viskas priklausys nuo žmonių geranoriškumo ir suvokimo, jog jų rankose yra Amerikos lietuvių ir visos mūsų tautos pa-

Nukelta į 8 psl.

„ŠVIESUVA”: MOKSLAS, ŠVIETIMAS, MENAS, VERSLAS, KULTŪRA

PERPETUA DUMŠIENĖ

Pabaiga. Pradžia 2011 m. vasario 26 d. „Kultūroje”

Laikmečio uždaviniai: ar švietimas išgelbės?

„Šviesuva” atsiradė tada, kai Lietuvos visuomenė prašyte prašėsi pokyčių. Verkiant reikėjo ryškesnio pilietiškumo, bet žmonių atskirų profesijų sluoksniuose sukauptos vertingos žinios, energija niekaip negalėjo prasiveržti pro įvairius tikrus ar dirbtinius barjerus. Reikėjo tam ir plačiai mąstančių, įtakingų, išsilavinusių asmenybių, tam tikro praktinio idealizmo.

Tokie žmonės atsirado, jie sugebėjo išvelgti giluminius visuomenės raidos procesus. Asociacija savo švietėjiška veikla siekia padėti labiausiai pažeidžiamoms visuomenių grupėms įveikti globalios krizės padarinius. Galbūt švietėjiški mokslo ir meno renginiai nėra patys novatoriškiausi krizės įveikimo būdai, tačiau asociacijos veiklos patirtis byloja, kad „ne vien duona žmogus gyvas”, kad krizės prispaustiems žmonėms reikalinga žinoti, kad jų gyvenimai kam nors rūpi.

Buvo atlikti tyrimai, kurie rodo, kad žmonėms yra reikalingos švietėjiškos paskaitos, juos domina mokslo pasiekimai Lietuvoje ir užsienyje. Žmonės nori bendrauti, išgirsti mokslo naujienas, tačiau tuo pat metu pageidaujama, kad žinios turėtų būti daugiau taikomojo pobūdžio, padėti žmonėms išgyventi sunkmetį, prisitaikyti prie sunkmečio problemų. Ypač pageidaujami mokslo renginiai medicinos tematika. Jaunimas ir moksleivija labiau domisi ateities profesijomis, ieško galimybių saviugdai, savirealizacijai.

Geros kokybės mokslo populiarinimo renginių visuomenei labai trūksta. Tai kodėl mokslo populiarinimas yra gerokai apleista sritis? Tam yra nemažai priežasčių.

Viena jų – mokslo ir studijų institucijose niekas nebereikalauja, kad mokslininkai ir dėstytojai dirbtų mokslo populiarinimo darbą, apsiribojama tik reikalavimais dėl mokslinių darbų publikavimo. Vyresni dar puikiai atsimesna, kad anksčiau mokslo populiarinimas buvo labai svarbi valstybinių mokslo ir studijų institucijų bei mokslo draugijų veiklos sritis. Šiuo metu mokslo draugijų mokslo populiarinimo veikla taip pat nėra skatinama. Kita medalio pusė ta, kad mokslo vadovai skiria labai daug laiko mokslui, kaip kad projektų rašymas, laboratorijos valdymas bei papildomos pareigos. Taigi jie, suvokdami mokslo populiarinimo svarbą, jam neturi laiko. Visgi „Šviesuva” leduš jau pralaužė, ji padeda visuomenei susitikti su mokslininkais, informacija pateikiama visuomenei patraukliu būdu.

Reikia atkreipti dėmesį, kad veikla buvo pradėta vystyti laipsniškai ir labai išmintingai. Pradiniame etape renginiai buvo pažintiniai + pramoginiai + sveikatinimo. Tai padėjo: „Šviesuva” tapo žinoma ir populiari. Vėliau bus galima renginius labiau diferencijuoti, dėmesį skiriant įvairioms gyventojų grupėms, pagal amžių ir interesus. Patirtis rodo, kad ypač pageidaujami medicininiai švietėjiški renginiai bei paskaitos, paskaitų ciklai plačiai visuomenei, o taip pat specializuoti renginiai įvairių profesijų atstovams. „Šviesuva” tampa ta susibūrimų vieta, kur susitinka gydytojai ir jų pacientai, socialiniai darbuotojai ir neįgaliųjų organizacijų atstovai. Šiuolaikinėje visuomenėje, kuomet „kairė dažnai nežino, ką daro dešinė”, trūksta įvairių organizacijų tarpusavio susiderinimo ir informacijos, asociacijos renginiai suburia įvairias socialines grupes su tikslu pagerinti socialinę padėtį šalyje, padėti rasti ryšius.

„Šviesuvos” kūrėjai – neeilinės asmenybės

Net ir dabar, kai matome, ką „Šviesuva” jau yra nuveikusi, sunku patikėti, kad ji galėjo atsirasti tada, kai, regis, tam nebuvo jokių realių galimybių. Tos šviesos kibirkštys išsibėbė, kai likimas suvedė dvi neeilines asmenybes – akademiką, bu-

„Šviesuvos” susitikimas su Kauno meru A. Kupčinsku.

vusį ambasadorių Jurgį Brėdikį ir žinomą verslininką, ortopedijos gaminių įmonės „Pirmas žingsnis” savininką, garsų ir savo pilietine veikla Algimantą Astrauską. Skaitytojams tikrai bus įdomu apie šiuos žmones, jų darbus, vertybes, kurios jiems svarbios, sužinoti plačiau.

Vienas iš jų – asociacijos „Šviesuva” tarybos pirmininkas akademikas Jurgis Brėdikis – išskirtinė asmenybė, kardiologas, žinomas ir už Lietuvos ribų. Kauno medicinos universiteto profesorius emeritas, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) narys, LMA paramos ir labdaros fondo „Mokslas ir visuomenė” pirmininkas. Lietuvos nusipelnęs gydytojas, Lietuvos nusipelnęs mokslo veikėjas, 63 išradimų, apie 1 000 straipsnių, 13 monografijų ir vadovėlių, trijų beletristikos knygų autorius, diplomatas. 1993–1994 metais vadovavo Lietuvos sveikatos ministerijai, 1995–1998 metais buvo ambasadorius Čekijos, Turkijos ir Vengrijos respublikose.

J. Brėdikis ne tik dalyvauja visuose asociacijos strategavimo bei plėtros veiklose, bet skaitė nemažai paskaitų, pritraukiančių sausakimšas sales klausytojų. Akademikas J. Brėdikis inicijavo „Tradicinės Rytų medicinos” ciklo paskaitų skaitymą įvairiose Lietuvos vietovėse, o šiuo metu ir „Šviesuvos” renginiuose. Tad galima sakyti, kad jo dėka buvo pasukta demokratine kryptimi – ne supriešinti alternatyviąją mediciną su oficialiąja, o integruoti į moderniąją mediciną, papildant ją veiksmingais gydymo būdais.

Akademiko įsitikinimu, asociacijos atsiradimas – Dievo dovana Lietuvai. Akademikas skiria visas savo jėgas organizacijos veiklai plėsti.

Asociacijos „Šviesuva” prezidentas Algimantas Astrauskas. Pasak jo, „ėmėsi švietimo idėjos, radome bendraminčių ir pavyko suburti žinomus mokslo, švietimo bei kultūros veikėjus. Taip mūsų siekiai tapo plačia suaugusiųjų ir vaikų lavinimo bei ugdymo programa.

Žinios yra galinga priemonė siekiant, kad žmogus taptų asmenybe. Šis tapsmas, kuriame stipriai dominuoja švietimas, – sudėtingas proce-

sas, jis gyvenimo eigoje turėtų būti nenutrūkstamas. Tam ir „Šviesuva” – jau turinti savo poziciją žinių visuomenės ugdymo bei gyvenimo vertybių puoselėjimo darbe. Malonu, kad bendravimas su daugeliu organizacijų, tarp jų – ir vienijančių negalios paliestus žmones, yra lygiavertis partnerių ir kolegų bendradarbiavimas. Tikiuosi, netolimoje ateityje „Šviesuva” turės dar daugiau bendraminčių, taip pat ir už Lietuvos ribų.”

Asociacijos „Šviesuva” veikla ir jos pagrindinio rėmėjo Algimanto Astrausko indėlis yra gerai vertinamas verslo aplinkoje. Visuomenė pastebėjo jo sugebėjimus ir jie buvo įvertinti: 2009 m. – laimėjo Kauno pramonės, verslo ir amatų rūmų apdovanojimą „Už svarų indėlį visuomenei, žinių visuomenės kūrimą”; 2010 m. pasiūlytas Lietuvos Nacionalinio verslo apdovanojimui kaip bendruomeniškiausios įmonės vadovas „Už nuosekliai plėtojama partnerystę su vietos bendruomene”.

Žmonės kalba, kad šis žmogus yra tikras Mokytojas ir Švietėjas. Kai matome, kokie įtakingi žmonės kūrė „Šviesuvą”, tai galime suprasti, kodėl jie taip greit sulaukė pasekėjų ir talkininkų.

Mokslo pasaulyje žinomi ir kiti „Šviesuvos” tarybos nariai. Tai prof. habil dr. Palmira Jucevičienė, Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos instituto direktorė, Kembridžo universiteto vizituojanti profesorė, dr. Birutė Sinkutė (tarybos pirmininko antroji pavaduotoja ryšiams su tarptautinėmis organizacijomis, idėjų generavimui, mokslinių ir mokslo populiarinimo renginių organizavimui) – technikos mokslų daktarė; prof. habil. dr. Leonardas Lukoševičius – gydytojas biochemikas, habil. biologijos mokslų daktaras. Su autorių kolektyvu parašė apie 20 knygų; prof. habil. dr. Aleksandras Kriščiūnas – Kauno medicinos universiteto Reabilitacijos klinikos vadovas, Kauno medicinos universiteto Senato narys, Rygos Valstybinio universiteto garbės daktaras, Lietuvos reabilitologų asociacijos valdybos

Nukelta į 8 psl.

Posėdžiauja „Šviesuvos” taryba. Dešinėje – asociacijos prezidentas A. Astrauskas, centre – tarybos pirmininkas akademikas J. Brėdikis, kairėje – asociacijos sekretorė V. Šereikienė.

P. Dumšienės nuotr.

Nuo „Rigoletto” iki „Grafo Liuksemburgo”

Atkelta iš 6 psl.

sididžiavimas, kurio neturi nei viena etninė JAV bendruomenė – nei mūsų geografiniai kaimynai lenkai, nei „operos lopšyje” gimę italai. Lietuvių opera – vienintelis tokio pobūdžio operos sambūris, kasmet žiūrovams dovanojantis lietuvių kalba atliekamą operinio meno kūrinį!

Tikimės sulaukti Lietuvos Kultūros rėmimo fondo, pernai neskyrusio lėšų, paramos, džiaugiamės pernai gavę Lietuvių Fondo paramą ir optimistiškai svajojame apie šiemetinę pagalbą. Tačiau didžiausio pelno tikimės iš bilietų pardavimo. Pernai ne savo noru pakeitę spektaklio sceną, nesutalpinome į 1 300 vietų turintį „Olympic” teatrą visų, norėjusių pamatyti spektaklį. Šiemet, grįžus į J. Sterling Morton High School salę, talpinančią 2500 žiūrovų, tikimės sulaukti gausios auditorijos, o taip pat ir pelno.

Kokie didžiausi rūpesčiai Lietuvių operos valdybai, ruošiantis naujai premjerai?

Šiuo metu laukiame JAV valdžios atsakymų dėl vizų iš Lietuvos atvykstantiems atlikėjams, ruošiamo reklamą, deriname kontraktus su orkestru, mokyklos teatro administracija, ieškome dekoracijų, finansinių rėmėjų, choro dainininkų (ypač vyrų), ieškome žmonių, galinčių priimti ir apgyvendinti svečius iš Lietuvos, bilietai į premjerą jau pardavinėjami. Tą sąrašą galėčiau tęsti ir tęsti...

Kokios talkos tikėtės sulaukti iš Lietuvos?

Iš Lietuvos planuoja atvykti spektaklio režisierius Kęstutis Jakštas, dirigentas Julius Geniušas,

Po operetės „Linksmoji našlė” premjeros 2010 m. Čikagoje.

Jono Kuprio nuotr.

solistai – Mindaugas Gylis, Gediminas Maciulevičius, Gitana Pečkytė, Raimundas Baranauskas, Benjaminas Želvys, choreografas bei aktorius Dainius Bervingis. Nenoriu išduoti visų paslapčių, todėl palauksiu, kol bus gautos JAV vizos.

Be abejo, ypač svarbūs klausimai: kur ir kada vyks „Grafo Liuksemburgo” premjera?

Premjera numatoma 2011 m. gegužės 15 d., 3 val. p. p. J. Sterling Morton High School salėje (2423 S. Austin Blvd., Cicero, IL 60804). Norintys smulkesnės informacijos, gali kreiptis telefonais 630–

242–1888, 708–577–4319. Norime perspėti skambinančiuosius būti kantriais, jei reikia palikti žinutę rūpimu klausimu. Operos valdybos nariai atlieka savo pareigas laisvu po darbo metu arba savaitgaliais.

Norintys finansiškai paremti operą, čekį gali rašyti Lithuanian Opera Co., Inc. vardu ir siųsti adresu: 431 N. Silverleaf Blvd., Carol Stream, IL 60188. Aukos Lietuvių operai nurašomos nuo pajamų mokesčio. Federalinis ID Nr. 36-2935678.

Dėkojame iš anksto ir lauksime „Grafo Liuksemburgo” premjeroje! □

„Šviesuva”

Atkelta iš 7 psl.

pirmininkas; dr. Valentina Šereikienė – socialinių mokslų daktarė. Didžiuojasi, kad turėjo galimybę dirbti socialinį darbą pas kun. M. Dobrovolskį (Tėvą Stanislovą) Dotnuvoje ir Paberžėje (1986–2005 m. m.). Vykdo mokslo tiriamąjį darbą, kuriant visuomenės informavimo bei ugdymo programas kultūros, švietimo, socialiniams darbuotojams, medikams, studentams.

„Šviesuvos” lektoriai

Sunku išskirti kurį nors lektorių – kadangi visi turi savo klausytojų ratą, didelį pripažinimą ir pagarbą visuomenėje. Didelio pasisekimo sulaukia susitikimai su akad. R. Bancevičiumi, prof. A. Kriščiūnu, gyd. J. Ruolia, meteorologe A. Galvonaite ir kt. Populiarios prof. L. Lukoševičiaus, K. Ignatavičiaus, A. Žarskaus, prof. P. Jucevičienės, prof. R. Jucevičiaus, prof. A. Skurvydo, psichologo Z. Streikaus, dr. B. Sinkutės ir daugelio kitų lektorių paskaitos. Mokiniai laukia fiziko prof. R. Karazijos, akad. H. Paužos, žurnalistės P. Dumšienės paskaitų. Populiarios akad. J. Brėdikio suburtos Tradicinės Rytų medicinos lektorių paskaitos; jau ne kartą „Šviesuvoje” svečiavosi doc. D. Sekmokiėnė, gyd. A. Davydavičienė, Jogos asociacijos prezidentas Vytis Zabulėnas ir kt. Atskirai reikėtų paminėti režisierės Hanos Šumilaitės indėlį: ji ne kartą su savo kolektyvais pasirodė „Šviesuvoje”, parengė kartu su Šančių neigaliaisiais puikią J. Brėdikio knygos „Ties riba” inscenizaciją.

Reikšmingas laimėjimas yra tai, kad Kauno jėzuitų kongregacija, turinti didelę mokinių ir jaunimo ugdymo patirtį, taip pat tapo „Šviesuvos” informacine rėmėja bei socialine partnere: vyksta teologų mokslinės paskaitos. Kunigas Rytis Gurskys, SJ daug žmonių surinko į užsiėmimą „Paskai-

ta su pratybomis apie lyderystę, gyvenimo prasmę ir pašaukimą” jaunimui, studentams. Lyderystės seminarų autorius Rytis Gurskys, SJ yra Vadovų ugdymo centro direktorius – centre rengiami seminarai ir asmeninis treniravimas (*executive coaching*) skirtas vadovams ir darbuotojams, siekiantiems ambicingų asmeninių ir savo organizacijos tikslų. Rytis pamokslauja ir eina rektoriaus pareigas Kauno jėzuitų bažnyčioje. Po paskaitos „Šviesuvoje” koncertavo Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų) bažnyčios sakralinės muzikos kolektyvai.

Tai nebus vienintelė pažintis su teologais; ketinama pristatyti naujausius mokslo pasiekimus ir visuomenei gana mažai žinomoje srityje – teologijoje.

Atverčiame 2011 metų „Šviesuvos” darbų kalendorių

Peržvelkime pagrindinius renginius. Tai susitikimas su Klaipėdos universitetinės ligoninės vyriausioju gydytoju profesoriumi Vincu Janušoniu: „Genetikos perspektyvos medicinoje”. Tema – ateities medicina: Ar genetinis modeliavimas leistų sukurti gyvybę, turinčią neribotą garantinį „galiojimą” ir sunkiai išivaizduojamas galimybes? Kokia galėtų būti klonuoto žmogaus gyvenimo kokybė ir kokią kainą turėsime mokėti už mumyse užkoduotą norą gyventi amžinai?

Prof. V. Mildažienė, Kauno Botanikos sodo direktorė: „Kauno botanikos sodas ir jo mokslininkai”. Bus pristatyta neseniai prof. Birutės Galdikas atidarytos Jaunųjų tyrėjų laboratorijos edukacinė programa. Simpoziumas „Projektų valdymas – šiuolaikinis tikslų įgyvendinimo būdas”, skirtas skatinti moksleivių inovatyvumą, verslumą, sužinoti apie projektų valdymą ir verslo pradmenis XXI amžiuje ir daugelis kitų įdomių temų ir projektų.

Pagrindinė asociacijos tolesnės veiklos kryp-

„Šviesuvoje” – paskaitos senjorams.

tis: „Mokslas visuomenėje”: mokslinių tyrimų reikšmė Europos vystymuisi, mokslo pasiekimų sklaida ir populiarinimas, mokslininkų atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei sklaida, jaunimo mokslo potencialo ugdymas, išradimų mokslo renginių organizavimas. Primename, kad visi renginiai į juos susirinkusiems žmonėms yra nemokami. Salę renginiams A. Astrausko įmonė „Pirmas žingsnis” taip pat skiria nemokamai.

Asociacija „Šviesuva” stiprėja, tęsia savo veiklą, plečia geografiją (yra numatomi skyriai Vilniuje ir Druskininkuose) ir ieško naujų finansavimo galimybių.

Be abejo, finansinė parama yra labai reikalinga. Ypač Vaikų universiteto veiklai paremti. Susidomėjusiems „Šviesuvos” veikla ir jos rėmimo galimybėmis, informacijos rasite tinklalapyje www.sviesuva.lt; galima kreiptis ir elektroniniu paštu: valiusel@gmail.com (dr. Valentina Šereikienė).

Už dalykinę pagalbą rengiant šį straipsnį, už sudarytą galimybę pasinaudoti „Šviesuvos” fototeka straipsnio autorė nuoširdžiai dėkoja **dr. Valentinai Šereikienei**. □